

Valsts kanceleja

E-diskusija

Digitālās demokrātijas attīstība:

E-platformas un rīki sabiedrības līdzdalībai

2021.gada 9. aprīlī

Kopsavilkums

- Diskusijā tika prezentēti vairāki Latvijā izveidoti digitālās demokrātijas rīki un platformas¹, kuru mērķis ir veicināt līdzdalību, pilsonisko iesaisti, rīki, kas stiprina demokrātijas kultūru Latvijā, veidojot atvērtāku un iekļaujošāku sabiedrību:
  - Sabiedrības līdzdalības fonda balsošanas rīku [ManaBalss.lv](#), [lemejs.lv](#) un [Parvaipret.lv](#) būtība ir veicināt iedzīvotāju iesaisti valsts vai organizāciju kopīgu lēmumu pieņemšanā;
  - biedrības "Sabiedrība par atklātību - Delna" atvērto datu hakatons korupcijas novēršanai parādīja digitālu risinājumu nozīmi, apvienojot izklaidētus datus un radot plašākas meklēšanas iespējas; rīks "[Deputāti uz Delnas](#)" ļauj sekot Saeimas deputātu aktivitātēm, un tiek izstrādāts jauns rīks [Opener.ee](#);
  - Latvijas atvērto tehnoloģiju asociācija prezentēja atvērto datu [hakatonus](#), kurus biedrība rīko kopš 2018. gada un kuru būtība ir ceļš uz jēgpilnu atvērto datu lietojumu un sniedz ieguldījumu izglītībā;
  - biedrība "[Radi Vidi Pats](#)" izveidojusi rīku pašvaldības līmenī, kura mērķis ir iesaistīt Liepājas iedzīvotājus un kurš ļauj identificēt tālāk citos formātos risināmas problēmas;
  - [Kopdare.lv](#) ir digitāls rīks Jelgavas un Ozolnieku novada iedzīvotājiem - neitrāla vietne, kur paust viedokli, ideju, iesaistīties aptaujās, apkaimes ideju forumos un kopīgos pasākumos;
  - Latvijas Vācu savienība projekta [Demokrātisko kompetenču inkubators](#) ietvaros veido digitālo Vēlēšanos koku (izmantojot programmu Padlet.com, novada iedzīvotāji var uzdot jautājumus par pašvaldību vēlēšanām);
  - Valsts kancelejas izveidotā vietne [trauksmescelejs.lv](#) vienkopus ērtā veidā sniedz informāciju par trauksmes celšanu, kā arī paredz iespēju iesniegt ziņojumu tiešsaistē;
  - [Tiesību aktu izstrādes un saskaņošanas portāls](#) ietvers informācijas apriti par Ministru kabinetā iesniegtajiem tiesību aktiem, padarot procesu caurspīdīgāku. Sabiedrība varēs sekot līdzi aktualitātēm jomā vai konkrētiem projektiem. Vairs nesūtīs dokumentus starp iestādēm, tie visi tiks izstrādāti un saskaņoti vienā sistēmā. Tiks ieviests e-pakalpojums atzinumu sniegšanai un savienojums ar Saeimas likumdošanas bāzi;
  - Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) pastāstīja par [Atvērto datu portālu](#), kuru var lietot pētnieki un citi interesenti, lai analizētu sabiedrībā aktuālos jautājumus; to var izmantot uzņēmējdarbības attīstībai, vēstures jautājumu izpētei un konkrētās jomās, piemēram, iepirkumu jomā;

¹ Skatīt pievienoto dokumentu, kurā apkopota informācija par katru no prezentētajiem rīkiem un organizācijām, kuras tās prezentēja.

- [Cilvēktiesību gids](#) ir tiešsaistes platforma izpratnes veicināšanai par cilvēktiesībām. Okat.info ir zināšanu novērtēšanas rīks, bet [cilvektiesibas.info](#) – cilvēktiesību ziņas un viedokļi.
- Diskusijā arī tika uzklautas Islandes² un Igaunijas pieredze. Islandē attīstītas dažādas atvērtā pirmkoda (*open source*) platformas. Platformas kalpo, lai iedzīvotāji varētu sniegt idejas (pamatā caur mobilo telefonu) deliberatīvām³ diskusijām vai līdzdalības budžetam. Populāra līdzdalības platforma ir Atvērtā Reikjavika. Tiešsaistes platformās risinātie jautājumi ir dažādi – no konstitūcijas labojumiem līdz labāk noformētās mājas izveidei. Islandes pārstāvis norādīja, ka panākumu atslēga ir laba komunikācija. Igaunijā bijušas vairākas e-konsultāciju sistēmas kā riik.ee, osalee.ee, kurus praktiski vairs neizmanto. Šobrīd Igaunijā top jauna valdības lēmumu koprades platforma. Galvenais ieguvums būs procesa pārskatāmība. Igaunija secina, ka jāriko gan digitālas, gan ne-digitāla konsultācijas. Gan Igaunijas, gan Islandes pārstāvji norādīja, ka iedzīvotāji vēlas zināt, kas notiek ar viņu priekšlikumiem, arī, ja tie netiek ņemti vērā.
- Diskusijā arī tika pārrunāts jautājums par digitālās demokrātijas platformu piekļuvi valsts reģistru datiem. Tika diskutēts par interesi Parvaipret.lv platformai gūt plašāku informāciju no Iedzīvotāju reģistra par balsotājiem šajā platformā. ManaBalss.lv aicināja valsti atbalstīt organizācijas, kas strādā sabiedrības labā. Savukārt Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde norādīja, ka personas datus var nodot sabiedriskai organizācijai un darīt to bez maksas tikai, ja to paredz normatīvais regulējums. Kā iespējamie risinājumi tika pārrunāti: MK rīkojums, kopīgs memorands, kompetenču centri ministrijās, kas datus analizētu. Valsts kanceleja aicināja nevalstiskās organizācijas informēt par līdzīgām vajadzībām attiecībā uz valsts uzturēto datubāžu informācijas iegūšanu.
- Diskusijā tika atzīmēts, ka ir nozīmīgi novērst to, ka persona varētu tikt profilēta attiecībā uz tās pausto viedokli.
- Jāturpina kopīgi diskutēt par to, kā stiprināt datu analītiku, izmantojot esošos datus un statistiku. Diskusijā iesaistītos VARAM, Valsts kanceleja, aicinot arī Centrālo statistikas pārvaldi.

Noslēdzošās diskusijas apkopojums:

- Digitālajā laikmetā novērojama pakāpeniska datu par iedzīvotājiem uzkrāšanās. Veidojas *iedzīvotāju digitālā pēda* – nospiedums attiecībā uz personas viedokli, attieksmi, vērtībām. Nākotnes izšķiršanas ir, vai šādu informāciju aizsargājam.
- Nākotnē var attīstīties privātā sektora spēlētāju, proti, tādu lielu starptautisku uzņēmumu kā *Facebook* vai *Youtube* loma, kurus mazāk varam ietekmēt (tikai, piemēram, caur Eiropas Savienību vai Pasaules tirdzniecības organizāciju). Tāpat nākotnes scenārijs var būt – pilsoniskā sabiedrība ir stipra un veido risinājumus un pārvaldību ap sevi.
- Nākotnē būtiska būs atgriezeniskā saite, digitālie risinājumi un arī mākslīgā intelekta izmantošana tieši atgriezeniskās saites sniegšanā.

² Eksperta dalība finansēta no Valsts kancelejas sadarbībā ar biedrību "Latvijas Pilsoniskā alianse" un Islandes iedzīvotāju fondu īstenotās iniciatīvas "Sabiedrības līdzdalība – atslēga demokrātijas nākotnei". Iniciatīvas īstenošana tiek atbalstīta Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas granta 2014 – 2021. gadam Divpusējās sadarbības fonda ietvaros

³ Plašāk par deliberatīvajām jeb apspriežu demokrātijas metodēm - https://www.mk.gov.lv/sites/mk/files/media_file/innovative_citizen_participation_and_new_democratic_institutions_lv.pdf

- Līdzdalība ir neatņemama pārvaldības sastāvdaļa. Nākotnē svarīga būs sadarbība kopīgā labuma izveidošanā. Digitālie rīki palīdzēs apkopot komentārus, strukturēt, grupēt, konsolidēt tos. Ierēdnis nevar manuāli izskatīt 500 viedokļus, bet to var izdarīt ar mākslīgā intelekta palīdzību. Digitālie rīki var palīdzēt nonākt līdz konsensusam, viedokļiem ar svaru.
- Nepietiek ar to, ka iniciatīvu kaut kur nopublicē, svarīgi par to aktīvi komunicēt dažādos kanālos.
- Nākotnē svarīgi definēt, kas ir "sabiedrības intereses" un veidot datu izmantošanas kultūru, kā arī risku pārvaldību. Jābūt institūcijai, kura regulē un uzrauga datu izmantošanu, tostarp novērtē riskus, vai datus izmanto sabiedrības interesēs.
- Diskusijā tika aktualizēts jautājums, kā neizslēgt tos, kuri nelieto digitālos pakalpojumus. Svarīgi arī nodrošināt klātienē procesu. Ne visiem ir vienādas digitālās prasmes, īpaši reģionos. Svarīgi nepazaudēt tos cilvēkus, kuri nevar līdzdarboties, izmantojot digitālos rīkus.
- Jāturpina attīstīt digitālo aģentu tīklu Latvijā. Piemēram, 800 tādi būs bibliotēkās. Digitālie aģenti nodrošina saikni starp rīku un iedzīvotāju, kuram tas iedots.
- Nākotnē būtu jārunā par hibrīda modeļa izkopšanu iedzīvotāju līdzdalībai, proti, pastkastes un līdzīgi rīki eksistē līdztekus digitālām platformām un e-rīkiem.
- Jāturpina apkopot informāciju par esošajiem e-rīkiem. Valsts pārvaldei tā ir noderīga. Koprades rīki un kultūra ir ļoti svarīgi. Saruna par līdzdalības jēgpilnumu, tostarp ieklausīšanos un atgriezeniskās saites nodrošināšanu, turpināsies.